

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ
БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ

Приложение V към Заповед №.РД 2489/15.12.2016 год. на Изпълнителния директор на БАБХ

Наръчник

за

прилагане на Националната програма за контрол на Салмонелозата при
пуйки

Въведение:

Настоящият наръчник определя основните изисквания за вземане на проби, съгласно Националната многогодишната програма за надзор на Салмонелозата при пуйки, както и мерките за контрол, които се прилагат при положителни резултати за наличие на Салмонела в стадото.

Наръчникът е разработен съгласно изискванията посочени в националното и европейското законодателство за контрол на Салмонелозата.

В документа са посочени новите законови изисквания за мониторинг и контрол на Salmonella, съдържащи се в Регламенти (ЕО) № 2160/2003, (ЕО) № 200/2010 и (ЕО) № 1190/2012.

Тези регламенти имат за цел предпазване на здравето на хората, чрез предприемане на действия за намаляване на серотиповете Салмонела, за които се смята че имат особено значение за човешкото здраве (Salmonella Enteritidis и Typhimurium).

Националната програма за контрол на салмонелозата при пуйки е само част от серията нормативни документи, имащи за цел контрол на салмонелозите при птици и свине в рамките на Европейския съюз.

Този наръчник не е отделен документ, той се прилага като допълнение към Националната многогодишната програма за надзор на Салмонелозата при пуйки.

Допълнителни съвети могат да бъдат получени от официалните ветеринарни лекари, във връзка с ефективността на контрола и по специално: контрол на гризачите, прилагане на ефективни мерки за биосигурност, ефективност на почистването и дезинфекцията.

Информация за контрол на салмонелозите при бройлери може да бъде получена и от експерти от дирекция "Здравеопазване и хуманно отношение към животните, и контрол на фуражите" към Централно Управление на БАБХ.

Част I – Общи въпроси във връзка с прилагането на националната програма за надзор на Салмонелозата при пуйки:

Какво представлява Националната многогодишната програма за надзор на Салмонелозата при пуйки?

Програмата прилага ли се във всички обекти за отглеждане на пуйки?

Накратко, Националната програма за надзор на Салмонелозата при пуйки се прилага за намаляване на разпространението на салмонелите при стада пуйки за разплода с над 250 птици и всички стада пуйки за угодяване, които са от значение за общественото здраве и се прилага във всички държави-членки на ЕС и е одобрена от Европейската комисия и останалите държавите-членки.

Програмата не се прилага в обекти с малък брой стада, при които цялата продукция е за лична консумация.

Трябва ли да бъдат регистрирани животновъдния обект за отглеждане на пуйки и люпилнята?

Регистрацията на животновъдни обекти за отглеждане на птици и люпилни се извършва от БАБХ по реда на чл. 137от ЗВД.

Как се дефинира стадо “пуйки”?

"Птиче стадо" са птици с еднакъв здравен и имунен статус, отглеждани в едно помещение или в едно и също заграждение и представляващи една епидемиологична единица. Птици отглеждани в закрити помещения това включва всички птици споделящи едно въздушно пространство /една сграда/.

Необходимо ли е водене на регистър, в които да се вписват предвижданията на отглежданите птици, пиленца и яйца за люпене, с цел прилагане на изискванията на националната програма за надзор на Салмонелозата при пуйки?

В регистъра трябва да се съдържа следната информация:

- Брой на стадата във фермата.
- За всяко стадо:

А) Пуйки за разплод

- Идентифициране на стадото (сграда / идентичност на стадото);
- Типа на стадото - т.е. подрастване или възрастни птици;
- Броят на птиците;
- Датата (година и месец) на доставка на птиците във фермата (прилагане на пътен лист);
- Ваксинация (ако се прилага), вид, дата на поставяне, възраст на птиците
- Брой на произведените яйца и предназначение;
- Изследвания за салмонела - дати и резултати.

Б) Пуйки за угояване

- Дата на преместване
- Дали е извършено изнасяне на стадо пуйки от фермата или е доставено ново стадо;
- Броят на преместените птици;
- Възрастта на преместените птици;
- В случай на преместване на цялото стадо да се осигури проследяемостта на това стадо;
- Идентификация на сградата или групата от сгради във или от, които птиците са били преместени;
- Адреса на фермата, от която са доставени или кланницата/фермата, в която са изпратени.

Какви данни трябва да се съхраняват за вземане на проби за салмонела и за извършените изследвания?

Данните трябва да се съхраняват поне 2 години и трябва да бъдат достъпни за проверка. Съгласно Националната профилактична програма, всички процедури трябва да бъдат проверявани по всяко време. Записите могат бъдат съхранявани в папки в таблична форма или могат да бъдат включени в компютъризираната програма, която се използва. Трябва да бъдат регистрирани следните неща:

- Регистрационен номер на обекта

✉ **Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А**

☎ **+359 (0) 2 915 98 20, ☎ +359 (0) 2 954 95 93, www.babh.government.bg**

- Дата на вземане на пробата;
- Където има повече от едно стадо във фермата, идентификация на стадото (това е име на сградата, месец и година, в които стадото е било преместено в сградата), от което пробата е взета;
- Вид на пробата (обувни тампони или сборни изпражнения)
- Възрастта на изследваното стадо и дата на зареждане на стадото (различни на различна възраст, заредени по различно време) ;
- Лабораторията, в която пробата е била изпратена;
- Резултат от лабораторията
- Дата на изпращане в кланицата.

Част II - Какви проби са необходими за изследване за Салмонела?

Схемата за вземане на проби е одобрена със заповед на Изпълнителния Директор на БАБХ и може да бъде открита публикувана на следния интернет адрес:

<http://www.babh.government.bg/bg/Page/zarazni-bolesti/index/zarazni-bolesti/%D0%97%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BD%D0%B8%20%D0%B1%D0%BE%EF%BF%BD>

Пуйки за разплод:

Официалния контрол може да реши да приложи една от двете възможности , самоконтрола да се изпълнява в люпилнята или фермата.Вземането на проби от стада от пуйки, произвеждащи на яйца за люпене, предназначени за търговия в рамките на Съюза, обаче се извършва в птицефермата.

Схема за взимане на проби			
Контрол	Подрастващи	Възрастни	Люпилня
Самоконтрол (СК) Собственикът може да извършва пробовземане в люпилнята или фермата	1. едnodневни; 2. 4 седм . 3. *2 седм. преди преместване (пронасяне) <i>(може да се замести от официален контрол)</i>	Всеки 3 седмици (последното взимане на проби е 3 седмици преди клане)	всеки 3 седмици
Официален контрол 1 път на всяко стадо		➤ 30 и 45 седмица. Потвърдително, при открита Salmonella в люпилнята	

Вземане на проби		
В люпилня	Самоконтрол и официален контрол	За всяко стадо 1 сборна проба от: ✓ фекалии от 5 произволни касетки; или ✓ по 10 г. яйчни черупки от 25 отделни касетки (250г) от най-малко 5 люпилни шкафа
В птицефермата	Самоконтрол и официален контрол	<ul style="list-style-type: none"> ➤ сбор от отделни проби фекали (≤ 1 гр), взети на случаен принцип от различни места на помещението, където са птиците. Ако птиците имат свободен достъп до повече от едно помещение на една птицеферма, се взима от всяка група помещения от фермата, или ➤ 5 чифта чорапчета; или
		<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2 проби x 150 г фекали (клетъчно 5 x 60 проби свежи фекалии), изследват се отделно

Могат да се съберат в най-малко 2 сборни проби

Брой на птиците в едно помещение	Брой на пробите от изправения, които следва да се вземат в помещението или в групата помещения в птицефермата
250-349	200
350-449	220
450-799	250
800-999	260
250-349	200
1 000 и повече	300

Пуйки за угояване:

СХЕМА ЗА ВЗИМАНЕ НА ПРОБИ		
	Птици	Проби
Самоконтрол	Всяко стадо, 3 седмици преди клане	От всяко стадо: ✓ 2 чорапчета/ или фекална проба (2x 75 г.) Изследва се като 1 сборна проба за всяко стадо; или ✓ 1 двойка чорапчета и 1 прахова проба за всяко стадо.
Официален контрол	1 стадо пуйки за угояване в 10 % от стопанствата с повече от 500 птици * * въз основа на анализ на риска и всеки път, когато компетентният орган прецени, ако се извършва повече стада	

Забележка : резултатите от лабораторните изследвания трябва да бъдат готови преди птиците да бъдат изпратени за клане, за да могат да бъдат предприети действия за положителните стада

Какво представлява сборната фекална проба взета от птици в периода на подрастване?

Сборните фекални проби са получени от отделни сборни проби от пресни фекалии, всяка тежаща не по – малко от 1 грам, взети от случайни места в помещението, в което са отглеждани птиците. Ако птиците са отглеждани в няколко отделни помещения, сборната проба трябва да бъде взета **от всяко едно** помещение. Прави се сборна проба от събраните свежи фекалии и се взема проба от 25 грама, която се изпраща за изследване в лабораторията. В таблицата по долу са посочени минималния брой проби, които трябва да бъдат взети от всяко стадо в зависимост от броя на отглежданите птици.

Таблица 1 Броят на местата, от които трябва да се вземат отделни проби от фекалиите, за да се направи сборната проба, е както следва²

Броят на птиците, отглеждани в сградата	Броят на фекалните проби, които трябва да бъдат взети от сградата или сградите в стопанството.
1-24	Броят на пробите е равен на броя на отглежданите птици, като максимума е 20 проби
25-29	20
30-39	25
40-49	30
50-59	35
60-89	40
90-199	50
200-499	55
500 и повече	60

Вземане на проби от възрастни птици- от къде да бъдат взети пробите и как?

Техники за взимане на проби от люпилните:

Вземане на проби в люпилнята

При всяко взимане на проби се взима най-малко по една проба от стадо от птици за разплод. Взимането на проби следва да се насрочи за ден на излюпване, когато ще бъдат достъпни пробите от всички стада от птици за разплод и по този начин образците, взети от всички люпилни, от които са извадени всички излюпени пилета в деня на взимането на проби, ще участват пропорционално в съставянето на общото количество проби.

Ако в люпилните има повече от 50 000 яйца от едно птиче стадо, от него се взима втора проба.

Пробата трябва да включва най- малко:

а) една съставна проба от видимо покрити с изпражнения подложки за люпилните кошове, взети произволно от пет отделни люпилни шкафа или места в люпилнята, до достигане на общо най-малко 1 m², ако обаче яйцата за люпене от едно птиче стадо заемат повече от един люпилен шкаф, една сборна проба се взема от всеки люпилен шкаф до достигане на необходимия брой от пет люпилни шкафа; или

б) една проба, взета с помощта на един или повече влажни текстилни тампони с обща площ най-малко 900 cm², която непосредствено след изваждането на пилетата се взема от цялата повърхност на дъното на най-малко пет люпилни коша, или от пух от пет места, включително от пода в най-много пет люпилни с излюпени яйца от стадото, като се гарантира, че е взета поне една проба от всяко стадо, от което произхождат яйцата; или

в) 10 g натрошени черупки от яйца, взети от общо 25 отделни люпилни подложки (т.е. първоначална проба от 250 g) в най-много пет люпилни шкафа с излюпени яйца от стадото, които се счукват, смесват и разделят на субпроби, за да се образуват субпроби за изследване от по 25 g.

Тази процедура трябва да бъде последвана от вземане на проби, по инициатива на собственика, както и от вземането на официални проби.

Вземане на фекални проби от възрастни птици в птицефермата:

Трябва да бъдат взети *пет сборни* проби от всяко стадо възрастни птици за раплода, които произвеждат яйца за люпене. Пробите трябва да бъдат взети така, че да се обхване на 100 % помещението, в което се отглеждат възрастните птици, включително зоните покрити със слама или с летви, при условие че е безопасно да се ходи по летвите.

Обикновено около 100 крачки обхващат площ от около 50% от помещението. Когато вземането на пробите в даден участък приключи, тампоните трябва да се пренесат внимателно, за да се изпадне полепения по тях материал за анализа. Взетите проби трябва да се съберат в *две сборни проби*.

Как може да бъде взета фекална проба?

Като алтернатива на обувни тампони "чорапчета" могат да бъдат взети сборни фекални проби от всяко стадо, т.е от всяко отделно помещение на фермата. Броят на индивидуалните фекални проби от по 1 г. съгласно схемата по-горе

Пробите трябва да бъдат взети така, че да се обхване на 100 % помещението, в което се отглеждат възрастните птици.

Какви проби трябва да бъдат взети при птици, отглеждани в клетки?

При отглеждане на птиците в клетки трябва да бъдат взети две проби по 150 g естествено събрани изпражнения.

Пробите се вземат от всички транспортни или остъргващите лопати в сградата след пускане на системата за отстраняване на тора.

В помещения с етажно разположени клетки без остъргващи лопати или транспортни ленти две проби по 150 g от смесени пресни изпражнения трябва да бъдат събрани от 60 различни места под клетките от местата за изпражненията.

При вземане на проби трябва да се гарантира, че транспортни или остъргващите лопати в сградата работят в деня на земане на пробата, за да се гарантира събирането на свеж фекален материал.

Пробите могат да бъдат събирани с ръце, на които са поставени ръкавици, чрез използването на торбички или чрез подходящи шпатули. Важно е да се гарантира да няма контаминация на взетия материал.

При вземането на проби трябва да се спазват всички изисквания за лична защита.

Пробите трябва да бъдат изпращани в акредитирани за целта лаборатории, които са включени в Програмата за контрол на Салмонела при пуйки

Заповед на Изпълнителния директор на БАБХ посочва списък на одобрените лаборатории за изпитване на Салмонела при птици за целите на официалния контрол и самоконтрола в България:.
Копите от Заповедта, може да откриете тук:

http://babh.government.bg/uploads/File/Zdraveopazvane/Zarazni_bolesti/Salmonella_ptici/Zapoved_RD%2011-131-lab-2012.pdf

Допълнителна информация може да получи от съответната Областна дирекция по безопасност на храните или на интернет страницата на БАБХ:

<http://www.babh.government.bg>

Пробите се изпращат по експресна поща или куриер до лабораториите за изследване **до 24 часа след вземането им**. Всяка проба от всяко стадо трябва да бъде отделно етикирана и да съдържа информация за следното:

- Дата, на която пробата е била взета;
- Вида и количеството на пробите (напр. 2 проба, 2 единици)
- Причина за взимане на пробата – напр.: изпълнение на Програмата за контрол на Салмонела при пуйки; съмнение за...; по необходимост.....;
- Идентификацията на изследваното стадо включва:
 1. име на помещението и номер;
 2. месец, в който стадото е преместено в помещението;
 3. година, в която стадото е преместено в помещението;
 4. ваксинация
- Възраст на изследваното стадо
- Брой на птиците в стадото
- Име и адрес на фермата.

При възможност е добре да се уведоми предварително лабораторията за изпращането на пробите.

Писмо за изпращане на проби от птици за изследване за салмонела:

http://babh.government.bg/uploads/File/Zdraveopazvane/Zarazni_bolesti/Salmonella_ptici/sa_mokontrol_pismo_salmonella_NEW.pdf

При невъзможност да се изпратят пробите в деня на вземането какво трябва да се направи?

При изключителни обстоятелства, когато пробите не могат да бъдат изпратени в рамките на 24 часа след вземането им те трябва да се съхраняват при 4 ° С, докато се изпратят в лаборатория.

Пробите не трябва да бъдат замразявани. Пробите трябва да бъдат изпратени в рамките на **48 часа** след вземането им, в противен случай те няма да бъдат подходящи за тестване и трябва да бъдат взети повторни проби.

Получаване на лабораторни резултати за извършените изследвания за Салмонела?

Лабораторията трябва да уведоми изпращача на пробата за получения резултат. При положителен резултат собственика е **длъжен незабавно** да уведоми официалния ветеринарен лекар на съответната община, в която се намира животновъдния обект.

Кой взема пробите за самоконтрол и кой поема свързаните с това разходи?

Собствениците или оторизирани от тях лица са отговорни за всички разходи, свързани с вземането на проби и тестване, изисквани по силата на Националната програма за контрол на Салмонелозата, освен в случаите на проби взети за целите на официален контрол, в това число и при вземането на потвърдителни проби.

Проби за официален контрол:

Пробите за официален контрол се вземат от официални ветеринарни лекари.

Част III – Действия при съмнение за наличие на Салмонела:

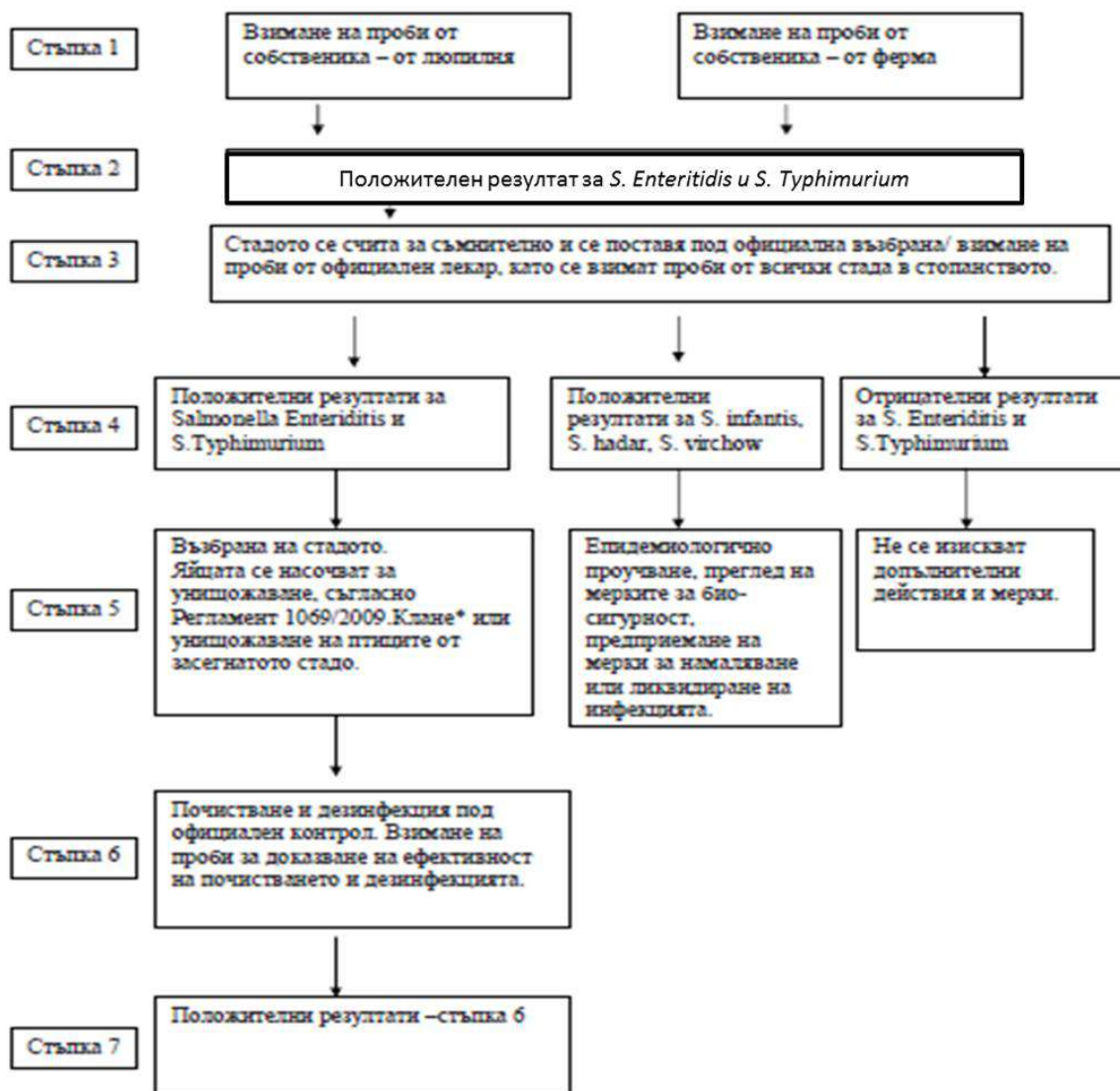
При получаване на положителни резултати за наличие на Салмонела ентеритидис или Тифимуриум, какви действия трябва да бъдат предприети?

При съмнение за наличие на SE или ST, различни от ваксиналните щамове следва **незабавно** да се уведоми официалния ветеринарен лекар.

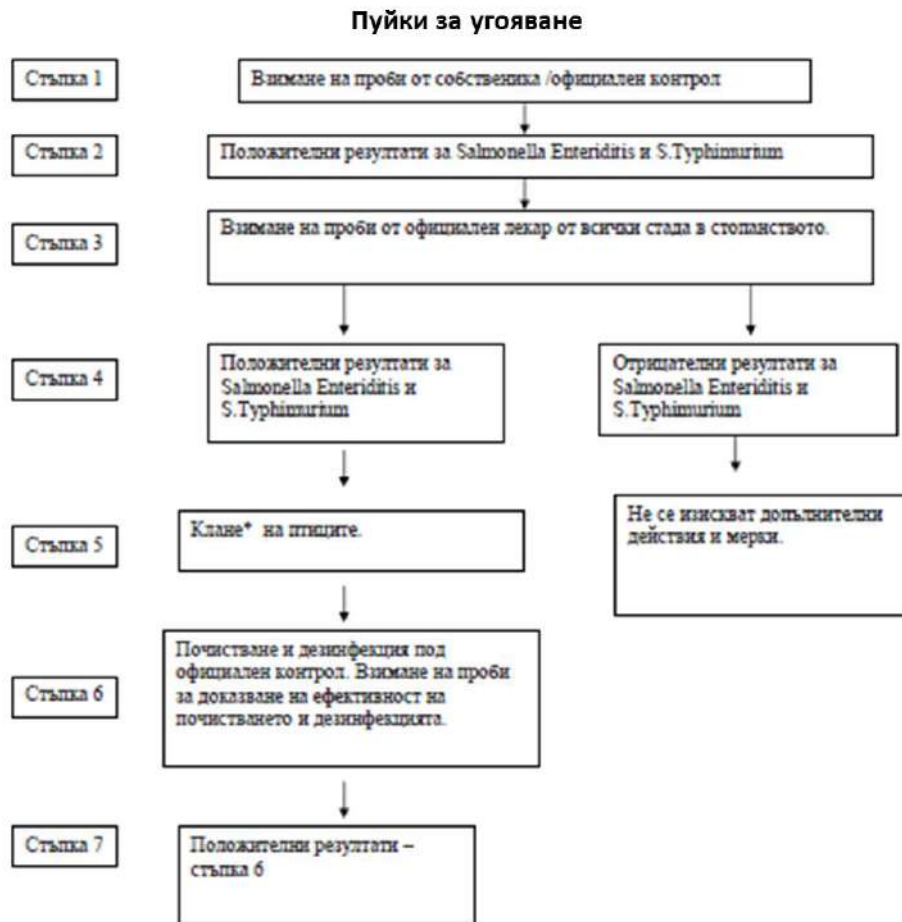
Изпълнява се следната схема при получаване на положителни за *Salmonella* spp резултати:

Пуйки за разплод

Пуйки за разплод

Пуйки за уговане

*Забележка: Прясно месо, получено от тези птици, не може да се пуска на пазара за консумация от човека, освен, ако не отговаря на следния критерий:
„Салмонела: отсъства в 25 g”.

Собственикът може ли да поиска вземане на допълнителни официални проби за потвърждаване на резултата след като стадото е поставено под възбрана?

Да – може да бъде избрано вземане на допълнителни официални проби :

- при изключителни обстоятелства, когато има съмнение относно истинността на получения резултат (както фалшиво положителен или така и фалшиво отрицателен резултат);
- предварително представено обосновано искане/декларация от заявителя
- предварително съгласувано с ЦУ на БАБХ.

Официалния контрол взема следните проби, които се изследват в одобрените лаборатории за изпитване на Салмонела при птици със Заповед на Изпълнителния директор на БАБХ:

1. 7 броя проби 5 чифта обувни тампони "чорапчета" (при кокошки отглеждани свободно или подово) или 5 сборни фекални проби при кокошки отглеждани клетъчно и 2 прахови проби; *или*

- ✓ 300 кокошки (трупове); *или*
- ✓ 4000 яйца

2. Проба от 5 цели трупчета за стадо , от които се изследват паренхимни органи и костен мозък за изпитване проби за установяване на остатъци от антиминокробни препарати, инхибитори, дезинфектанти. Същите се изпращат за изследване в Централна лаборатория за ветеринарно-санитарна експертиза и екология (ЦЛВСЕЕ)

Ако този изследвания покажат отрицателни резултати наложените ограничения могат да бъдат вдигнати и производството може да се възобнови.

Ако тези допълнителни тестове са поискани от собственика изследването на пробите е за негова сметка.

Може ли да се използва ваксина срещу Salmonella в рамките на Програмата за контрол на Салмонела ?

Да - в Република България не е забранено използването на ваксини като превантивна мярка за контрола на салмонелата при домашните птици. Съвместно със своя ветеринарен лекар собственикът имат право да разгледат възможността за ваксиниране на стадото срещу *Salmonella*, като за целта се използва продукт с разрешително за използване, издадено в съответствие с изискванията на Регламент на Комисията (ЕК) № 1077/2006 относно изискванията за използване на специфични контролни методи в рамките на националните програми за контрол на *Salmonella*.

Схемата за ваксиниране трябва да бъде одобрена от ОДБХ.

Когато пробите са взети от ваксинирани домашни птици, в придружаващото каквито и да са проби писмо трябва задължително да се отбележат вида на ваксината и датата на прилагането ѝ. Целта е да се осигури правилна основа за диференциация между полеви и ваксинален щам, като се спазват изискванията на Регламент (ЕС) № 1177/2006.

Може ли да се използват други препарати за контрол на Салмонела?

НЕ, използването на антиминокробни препарати за контрол на Салмонела не се разрешава.

Актуална информация за контрола на Салмонелата може да бъде открита на следните интернет страници:

- <http://www.babh.government.bg/bg/Page/zarazni-bolesti/index/zarazni-bolesti/%D0%97%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BD%D0%B8%20%D0%B1%D0%BE%EF%BF%BD>
- http://ec.europa.eu/food/food/biosafety/salmonella/other_act_en.htm

При необходимост може да се обърнете за съвет към официалния ветеринарен лекар или към дирекция "ЗХОЖКФ" към ЦУ на БАБХ.